

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

Література

1. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233 с.

УДК 338.242(477)

Глушко Аліна Дмитрівна,

кандидат економічних наук, доцент

Демеха Дар'я Сергіївна, Калін Олександр Вікторович,
студенти

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»*

МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Міграційні процеси, які останніми роками набули значних масштабів в Україні, становлять серйозний виклик для економічної безпеки держави. Зростаюча інтенсивність трудової міграції, демографічні втрати, а також відтік висококваліфікованих кадрів негативно впливають на соціально-економічну стабільність країни та підривають основи економічної безпеки. Військова агресія РФ проти України спричинила масштабне зовнішнє і внутрішнє переміщення населення, створюючи передумови для поглиблення структурних дисбалансів на ринку праці, зменшення трудового потенціалу та зниження продуктивності економіки [1, с. 22]. Враховуючи важливість людського капіталу як ключового ресурсу національного розвитку, аналіз міграції як чинника загрози економічній безпеці є надзвичайно актуальним для сучасної наукової дискусії.

За даними Державної служби статистики України, лише за перші пів року після початку війни країну залишили понад

7 мільйонів осіб [2]. Попри те, що частина мігрантів з часом повернулася до України, значна кількість осіб, насамперед працездатного віку, продовжує перебувати за межами країни та не виявляє намірів повернення у короткостроковій перспективі. У зв'язку з цим, дефіцит робочої сили вже відчутний у таких галузях, як будівництво, освіта, медицина, агропромисловий комплекс [3, с. 56]. Прогноз Інституту демографії та проблем якості життя НАН України свідчить про можливе подальше скорочення населення до 25,2 мільйона осіб до 2051 року [4]. Це створює загрозу для економічної безпеки, оскільки зменшується трудовий потенціал країни, зростає навантаження на соціальні системи та знижується внутрішній споживчий попит.

Однією з суттєвих загроз для економічної безпеки України є інтелектуальна міграція, або так званий «відтік мізків», що полягає у виїзді за кордон висококваліфікованих спеціалістів з вищою освітою та професійним досвідом. Основними чинниками такої міграції є привабливіші умови праці, вища заробітна плата, ширші професійні можливості та краща якість життя в країнах-реципієнтах. У результаті Україна, вкладаючи значні фінансові та інституційні ресурси в систему освіти й професійної підготовки, фактично не отримує очікуваної віддачі від цих інвестицій на національному рівні [5, с. 142].

Втрата людського капіталу такого типу негативно позначається на інноваційній спроможності країни, обмежує можливості розвитку науки, технологій та високотехнологічного сектору. Це, у свою чергу, знижує загальну конкурентоспроможність економіки на глобальному ринку, гальмує структурну модернізацію та ускладнює реалізацію довгострокових реформ у стратегічних сферах – зокрема в енергетиці, цифровізації, охороні здоров'я та освіті [6]. Збереження та стимулювання національного науково-технічного потенціалу в умовах глобалізації потребує чітко

скоординованої державної політики, спрямованої на створення сприятливого середовища для праці, інновацій і професійного розвитку фахівців усередині країни.

Безумовно, трудова міграція має і певний позитивний економічний ефект, зокрема у формі грошових переказів, які відіграють важливу роль у підтримці платіжного балансу та валютної стабільності України. Так, за підсумками 2023 року обсяг таких трансфертів становив приблизно 12 мільярдів доларів США [7], що є вагомим внеском у національну економіку. Втім, цей ресурс не може розглядатися як довгострокове і надійне джерело економічного зростання, оскільки він залишається вразливим до впливу зовнішньоекономічної кон'юнктури, змін у міграційній політиці країн-реципієнтів, а також до трансформації мотиваційної поведінки самих мігрантів.

З метою зниження ризиків, що виникають унаслідок масштабних міграційних процесів, державна політика повинна бути спрямована на формування ефективної соціально-економічної системи, здатної утримувати населення в межах країни та стимулювати повернення мігрантів. Одним із ключових напрямів такої політики є створення нових робочих місць з конкурентною оплатою праці. Важливу роль у цьому процесі відіграє стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, яке має значний потенціал для регіонального відновлення та економічного зростання [1, с. 97].

Особлива увага має приділятися внутрішньо переміщеним особам, для яких важливими є питання забезпечення житлом, доступу до якісних соціальних послуг, а також інтеграції на ринку праці. Також необхідно продовжувати реформування освітньої та медичної сфер з метою підвищення їхньої якості та доступності, що є чинниками стабілізації демографічної ситуації. Окремого стратегічного значення набуває підтримка молоді як рушійної сили майбутнього розвитку. Державна політика у цьому

напрямі має включати програми сприяння зайнятості, розвиток молодіжного підприємництва, фінансування стартапів, розширення доступу до сучасної освіти, цифрових навичок та інноваційних технологій.

Крім того, доцільним є розроблення та реалізація цільових програм повернення трудових мігрантів, які здобули професійний досвід за кордоном. Це може здійснюватися через механізми спрощеної реєстрації підприємницької діяльності, пільгового кредитування, податкових стимулів, а також через створення умов для дистанційної або гібридної форми зайнятості. Такий підхід дозволяє не лише повернути людський капітал, а й інтегрувати здобуті за кордоном знання та навички в національний економічний контекст, підвищуючи його конкурентоспроможність та інноваційність.

Таким чином, міграція населення в сучасних умовах дійсно становить ключову загрозу економічній безпеці України, що потребує комплексного підходу та впровадження відповідних регуляторних заходів.

Література

1. Залізник Ю. І. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан та загрози. Київ : НАДУ, 2023. 184 с.
2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
3. Національний інститут стратегічних досліджень. Міграція в умовах війни: аналітична записка. Київ, 2024. 64 с.
4. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-demohrafichnoho-rozvytku-ukrainy-na-period-do-2040-roku-922r-300924>
5. НАН України. Демографічні виклики та економічна безпека. Київ: Інститут економіки, 2022. 220 с.
6. Onyshchenko, S., Yanko, A., Hlushko, A., Maslii, O. (2023). Economic cybersecurity of business in Ukraine: strategic

directions and implementation mechanism. Economic and cyber security. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 30–58.

7. World Bank. Ukraine Economic Update: Spring 2024. Washington, 2024. 36 p.

8. Onyshchenko S.V., Maslii O.A., Hlushko A.D., Zahorulko T.A. Challenges and threats to socioeconomic security of Ukraine under martial law. *Economy and region*. 2023. №1 (88). P. 135–143.

9. Маслій О. А., Ківшик О. П., Котелевець М. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобальних перетворень. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 25–30.

10. Onyshchenko, S., Zhyvylo, Y., Cherviak, A., & Bilko, S. (2023). Determining the patterns of using information protection systems at financial institutions in order to improve the level of financial security. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5(13 (125)), 65–76.

11. Дубіщев В.П., Глушко А.Д. Досвід провідних країн світу у сфері здійснення державної регуляторної політики. *Економіка і регіон*. 2010. № 1 (24). С. 141–148.

УДК 338.45:622.3:330.342.14(477)

Вітрик Ігор Віталійович,

здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»*

ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Нафтогазовий комплекс України є ключовим у забезпеченні енергетичної безпеки держави, стабільності національної економіки та національного суверенітету. Підприємства нафтогазового комплексу функціонують в